

Sygn. akt IV U 297/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 sierpnia 2022 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Sławomir Górny

Protokolant: st. sekr. sąd. Beata Krysiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 sierpnia 2022 roku w Sieradzu

odwołania K. S. (1) i K. S. (2)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł.

z dnia 19.04.2022 r. Nr (...)

w sprawie K. S. (1) i K. S. (2)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

1. ***Oddala odwołania.***

2. ***Zasądza od K. S. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.***

3. ***Zasądza od K. S. (2) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.***

Sygn. akt IV U 297/22

UZASADNIENIE

Decyzją z 19.04.2022r., wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021r. poz. 423, ze zm.), art. 83§1 k.c., art. 22 i art. 300 k.p., skierowaną do płatnika i ubezpieczonego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. stwierdził, że K. S. (2) jako pracownik u płatnika składek K. S. (1) nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 1.01.2022r.

Nie podzielając powyższej decyzji K. S. (2) oraz K. S. (1) złożyli odwołania, zarzucając błędne uznanie zawartej umowy o pracę jako pozornej i wyłączenie K. S. (2) z ubezpieczenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o oddalenie odwołania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. Zdaniem ZUS celem zawarcia umowy o pracę, nie było realizowanie stosunku pracy, a uzyskanie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Umowa taka nie stanowi tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi.

Postanowieniem z 23.06.2022r., połączono sprawy do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

K. S. (2) pracowała jako sprzedawca, w latach 2019 - 2020 jako pracownik biurowy w zakładzie szklarskim. Od września 2021r., prowadziła własną działalność gospodarczą - usługi księgowe. Skarżąca ukończyła szkolenie z zakresu podstaw rachunkowości i księgowości, później odbywała staż jako asystentka księgowej w firmie budowlanej. W 2020r., nawiązała współpracę z K. S. (1) na podstawie umowy zlecenie.

Przedmiotem prowadzonej przez płatnika K. S. (1) działalności gospodarczej jest działalność rachunkowo-księgowa pod firmą Biuro (...). W 2021 dochód płatnika przekraczał 10.000zł., a obecnie wynosi 20.000zł. miesięcznie. W lipcu tego roku dochód wyniósł 21.000zł.

W dniu 31.12.2021r., pomiędzy K. S. (2), a K. S. (1) została zawarta umowa o pracę, mocą której powierzono K. S. (2) obowiązki księgowej, w pełnym wymiarze czasu pracy z wynagrodzeniem podstawowym miesięcznym w wysokości 6000zł. brutto. W związku z zawartą umową o pracę, K. S. (2) została zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych od 1.01.2022r. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek K. S. (1) na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony od 1.01.2022r., w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku księgowej, z wynagrodzeniem 6.000zł. K. S. (1) nie składał oferty zatrudnienia. K. S. (2) została zatrudniona przez rekomendację jednego z klientów biura, którego jest właścicielem. Do obowiązków ubezpieczonej w ramach zawartej umowy o pracę miało należeć: prowadzenie ewidencji księgowej, wypełnianie i wysyłanie deklaracji podatkowych do US i ZUS, przyjmowanie i układanie dokumentów, przygotowanie do księgowania, nadzór na obiegiem dokumentów, dekretowanie i księgowanie dokumentów księgowych.

Od października 2020 roku K. S. (2) mieszka pod tym samym adresem, co K. S. (1). Skarżący, pomimo wzrostu liczby klientów oraz ciągłego rozwoju biura nie zatrudnił pracownika na miejsce nieobecnej ubezpieczonej. K. S. (2) od 11.02.2022r. jest się niezdolna do pracy; jest w ciąży (**dowód: umowa o pracę, kwestionariusz osobowy, zakres obowiązków, lista obecności, lista płac, karta szkolenia wstępnego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, zakres obowiązków, informacja o warunkach zatrudnienia/akta osobowe; zeznania płatnika złożone w trakcie kontroli ZUS/akta ZUS; częściowo zeznania wnioskodawców – na nagraniu CD 00:02:42 – 00:39:57 k. 106/akta sprawy**).

Zgłoszenie przez K. S. (2) roszczenia o wypłatę zasiłku macierzyńskiego zainicjowało wszczęcie 18.03.2022r. postępowania wyjaśniającego mającego na celu ustalenie czy między stronami faktycznie został nawiązany stosunek pracy, czy też zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych zostało dokonane jedynie w celu umożliwienia uzyskania świadczeń finansowanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (**akta ZUS**).

Decyzją z 19.04.2022r., wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021r. poz. 423, ze zm.), art. 83§1 k.c., art. 22 i art. 300 k.p., Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. stwierdził, że K. S. (2) jako pracownik u płatnika składek K. S. (1) nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 1.01.2022r. (**decyzja k. /akta sprawy**).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie i w postępowaniu przed organem rentowym. W poczet materiału dowodowego Sąd przyjął akta osobowe wnioskodawczyni. Kwestionujący stanowisko organu rentowego zawarte w zaskarżonej decyzji winien wskazać fakty znajdujące oparcie w materiałne dowodowym, z których możliwym byłoby wyprowadzenie wniosków i twierdzeń zgodnych ze stanowiskiem zaprezentowanym w odwołaniu. W tym kontekście podkreślenia wymaga, że zgodnie z art. 232 k.p.c., strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne (ciężar dowodu w znaczeniu procesowym). Z kolei stosownie do art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne (ciężar dowodu w znaczeniu materialnym). W ocenie sądu, zebrany

w sprawie materiał dowodowy, nie daje podstaw do twierdzenia, że zawarta między stronami umowa o pracę, była faktycznie realizowana, a między stronami doszło do faktycznego nawiązania stosunku pracy. Przemawia za tym brak dowodów na świadczenie pracy przez K. S. (2) na rzecz płatnika. Zdaniem Sądu, same twierdzenia ubezpieczonej i płatnika, są niewiarygodne dla przyjęcia, że w okresie od zawarcia umowy o pracę do przejścia na zwolnienie lekarskie, wnioskodawczyni była pracownikiem K. S. (1) i wykonywała na jego rzecz umówioną pracę w ramach zawartej umowy pracowniczej. Sam dokument obejmujący swą treścią umowę o pracę nie ma charakteru przesądzającego, może on co najwyżej tworzyć domniemanie, że doszło do nawiązania stosunku pracy. Ponadto, w przypadku symulowania powstania stosunku pracy oczywistym jest, że pewne niezbędne dokumenty mające go uprawdopodobnić, takie jak np. kwestionariusz dla osoby ubiegającej się o zatrudnienie, zaświadczenie o przeszkoleniu BHP, listy obecności, zostaną wytworzone. Między stronami doszło wprawdzie do zawarcia umowy o pracę, jednakże brak jakichkolwiek dowodów na wykonywanie pracy prowadzi do wniosku, iż odwołująca pracy nie wykonywała, co w konsekwencji oznacza, że nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Uznając materiał dowodowy za wystarczający do wydania wyroku, Sąd oddalił wniosek dowodowy ZUS w przedmiocie złożenia przez skarżącą dokumentacji lekarskiej.

Sąd Okręgowy zważył:

Odwołania nie zasługują na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że charakter zatrudnienia w ramach umowy o pracę ma zasadnicze znaczenie z punktu widzenia uprawnień osoby świadczącej pracę. Uprawnienia pracownicze, takie jak szczególna ochrona wynagrodzenia, płatny urlop, świadczenia ubezpieczeniowe w przypadku niezdolności do pracy i inne, z mocy przepisów prawa pracy przysługują bowiem tylko osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę i nie znajdują zastosowania do osób świadczących pracę na podstawie innych umów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że cel zawarcia umowy o pracę w postaci uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczny z ustawą (por. wyrok SN z 4.08.2005r., II UK 320/04). Kreacja stosunku pracy powoduje zawsze konsekwencje prawne nie tylko bezpośrednio w sferze jego treści, ale także w wielu innych dziedzinach. Jednym z takich skutków jest prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego na wypadek spełnienia się przewidzianych przez ustawy przesłanek. Strony mogą kierować się takim celem i nie można czynić im zarzutu dążenia do celu sprzecznego z ustawą. Skoro osiągnięcie celu uzyskania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczne z ustawą, strony zmierzające do takiego celu nie dokonują obejścia ustawy. Zawarcie umowy o pracę, choćby zmierzało wyłącznie do uzyskania świadczeń ubezpieczeniowych, nie jest powiązane z zamiarem obejścia ustawy. Stwierdzenie, że umowa zmierza do obejścia ustawy wymaga zatem poczynienia konkretnych ustaleń faktycznych, dotyczących okoliczności jej zawarcia i celu, jaki strony zamierzały osiągnąć (por. uchwała SN z 8.03.1995r., I PZP 7/95, wyrok z 23.09.1997r., I PKN 276/97).

Nawiązując stosunek pracy, pracodawca realizuje swoją gospodarczą potrzebę, a więc zmierza do uzyskania od pracownika niezbędnego mu świadczenia w postaci wykonywanej pracy. Po stronie pracodawcy istnieje zatem gospodarcza konieczność realizowania określonych czynności, mających wartość materialną lub niematerialną w sposób ciągły, a więc stale i powtarzalnie. Samo formalne zawarcie umowy o pracę nie jest przesądzające o faktycznym istnieniu stosunku pracy, a tym samym powstaniu obowiązku ubezpieczeń. Niezbędne jest również rzeczywiste wykonywanie pracy w warunkach charakterystycznych dla stosunku pracy, opisanych w art. 22 k. p. Stosunek pracy jest stosunkiem zobowiązaniowym, zachodzącym między dwoma stronami, z których każda jest wobec drugiej zobowiązana i zarazem uprawniona do określonego świadczenia. Element kierownictwa pracodawcy, a tym samym podporządkowania pracownika jest cechą odróżniającą stosunek pracy od innych stosunków cywilnoprawnych, a przede wszystkim przesłanką, która ma „charakter konstrukcyjny dla istnienia stosunku pracy” (por. wyrok SN z 25.11.2005r., I UK 68/05).

Oceny ważności treści umów o pracę powszechnie przyjmuje się według reguł prawa cywilnego na podstawie art. 58 k.c. w związku z art. 300 k. p. Zgodnie z art. 58§1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna. Czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega na takim ukształtowaniu jej

treści, które z punktu widzenia formalnego (pozornie) nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości (w znaczeniu materialnym) zmierza do realizacji celu, którego osiągnięcie jest przez nią zakazane. Pojęcie obejścia prawa i pozorności niejednokrotnie pokrywają się. Zakaz obejścia ustawy sprowadza się do zakazu wywołania pewnego skutku prawnego, który jest zakazany przez przepisy bezwzględnie obowiązujące, za pomocą takiego ukształtowania czynności prawnej, że zewnętrznie, formalnie ma ona cechy niesprzeciwiające się obowiązującemu prawu.

Ustalenie, że umowa o pracę zmierza do obejścia prawa wymaga poczynienia konkretnych ustaleń faktycznych, dotyczących okoliczności jej zawarcia, celu, jaki strony zamierzały osiągnąć, oraz charakteru wykonywanej pracy.

Zgodnie z art. 22 k. p. umowa o pracę stanowi dwustronną czynność prawną, w ramach której pracodawca zobowiązuje się do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem, pracownik zaś do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem. Umowa o pracę winna określać w szczególności rodzaj pracy, miejsce jej wykonywania, wynagrodzenie oraz wymiar czasu pracy (art. 29 k. p.). Umowa o pracę dochodzi do skutku, gdy strony złożą zgodne oświadczenie co do jej istotnych postanowień (por. post. SN z 22.11.1979r., III PZ 7/79). Status umowy o pracę ma zasadnicze znaczenie z punktu widzenia uprawnień osoby świadczącej pracę. Uprawnienia pracownicze, takie jak szczególna ochrona wynagrodzenia, płatny urlop, świadczenia ubezpieczeniowe w przypadku niezdolności do pracy i inne, przysługują bowiem z mocy przepisów prawa pracy tylko osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę i nie znajdują zastosowania do osób świadczących pracę na podstawie innych umów.

Podkreślenia wymaga, że umowa o pracę wywołuje skutki nie tylko bezpośrednie, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą lecz także dalsze, pośrednie, w tym - w dziedzinie ubezpieczeń społecznych. Kształtuje ona stosunek ubezpieczenia społecznego, określa wysokość składki, a w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń. Należy zatem uznać, że ocena postanowień umownych może i powinna być dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych. Powstaje zatem konieczność ustalenia, czy pomiędzy stronami nastąpiło faktyczne nawiązanie stosunku pracy, rezultatem czego będzie skutek wynikający z systemu prawa ubezpieczeń społecznych w postaci podlegania pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu (tak SN w uchwale z 27.04.2005r., II UZP 2/05).

Do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie wystarcza jakakolwiek praca, gdyż znaczenie ma dopiero praca przewidziana dla stosunku pracy. Marginalna realizacja umowy o pracę nie opiera się na zasadzie wzajemności świadczeń uzgodnionych w tej umowie (vide wyrok SN z 29.06.2017r., III UK 172/16).

O tym czy strony istotnie nawiązały stosunek pracy stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22§1 k.p. Istotne więc jest, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych. Okoliczności wynikające z formalnie zawartej umowy o pracę lub ugody pozasądowej nie są wiążące w postępowaniu o ustalenie podlegania obowiązkowi pracowniczemu ubezpieczenia społecznego (por. wyrok SN z 24.02.2010r., II UK 204/09).

W przypadku każdej umowy o pracę, podstawą jej zawarcia może być jedynie uzasadniona potrzeba o charakterze ekonomicznym, znajdująca oparcie w charakterze prowadzonej działalności. To potrzeba gospodarcza pracodawcy determinuje zatrudnienie. Przy ocenie umowy o pracę racjonalność zatrudnienia, potrzeba zatrudnienia pracownika są przesłankami istotnymi dla oceny ważności umowy. Sąd Najwyższy wielokrotnie stwierdzał, że racjonalność zatrudnienia, potrzeba zatrudnienia pracownika są przesłankami istotnymi dla oceny ważności umowy o pracę (por. wyrok SA w Szczecinie z 1.02.2018r., III AUa 254/17).

Nawiązując do powyższych rozważań, na gruncie li tylko ubezpieczeń społecznych, przedmiotem sporu było ustalenie, czy między stronami, został nawiązany i realizowany stosunek pracy, tj., czy powstał tytuł skutkujący objęciem K. S. (2) pracowniczym ubezpieczeniem społecznym. W ocenie sądu, zaskarżona decyzja odpowiada prawu. Zdaniem sądu, wyłącznym celem zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych K. S. (2) było uzyskanie dodatkowej ochrony ubezpieczeniowej w ramach zgłoszenia z tytułu umowy o pracę. Zebrany w sprawie materiał dowodowy, nie daje

podstaw do twierdzenia, że zawarta między stronami umowa o pracę, była faktycznie realizowana, a między stronami doszło do faktycznego nawiązania stosunku pracy.

Art. 300 k. p. stanowi, że w sprawach nieunormowanych przepisami prawa pracy do stosunku pracy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego, jeżeli nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy. Zgodnie z art. 83§1 k.c., nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Pozorność oświadczenia woli została potraktowana przez ustawodawcę jako wada oświadczenia woli. Jest to wada szczególna, bo dotyczy oświadczenia złożonego świadomie dla pozorów drugiej stronie, która o takim charakterze oświadczenia woli wie i na to się zgadza. Złożenie oświadczenia woli dla pozorów oznacza, że osoba je składająca nie chce w ogóle wywołać żadnych skutków prawnych swojej czynności, albo chce wywołać inne niż przewidziane w oświadczeniu woli. Dodatkowo, jak stanowi art. 8 k.c., nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Mając na uwadze podniesione wyżej okoliczności, Sąd Okręgowy oddalił odwołanie na podstawie art. 477¹⁴§1 k.p.c.

O kosztach zastępstwa procesowego, uwzględniając liczbę odwołujących, orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z §9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804 ze zm.)